

[http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/2AA37D11FA0613ACC22580B20038D68B/\\$FILE/Kirkkohallitus_MUKS%20julkaisu_verkkojulkaisu.pdf](http://sakasti.evl.fi/julkaisut.nsf/2AA37D11FA0613ACC22580B20038D68B/$FILE/Kirkkohallitus_MUKS%20julkaisu_verkkojulkaisu.pdf)

BUDDHALAISUUS SUOMESSA

Ville Husgafvel & Mitra Härkönen

Puhtaasti numeroiden valossa buddhalaisuus näyttäytyy Suomessa melko marginaalisena ilmiönä. Rekisteröityjen buddhalaisten yhteisöjen lukumääriä tai virallisia jäsenmääriä koskevat tilastot eivät kuitenkaan anna koko kuvaa buddhalaisen perinteen levinneisyydestä, näkyvyydestä tai vaikutuksista suomalaisessa yhteiskunnassa. Harjoittajien todellinen määrä on huomattavasti tilastoitua suurempi, kun arvioihin lasketaan mukaan rekisteröityjen yhteisöjen ulkopuolelle jäävä suuri joukko Aasiasta tulleita buddhalaisia maahanmuuttajia sekä itsensä buddhalaiseksi identifioivia kantasuomalaisia. Buddhalaisesta ajattelusta ja harjoituksesta otetaan vaikutteita myös ilman buddhalaista itseidentiteettiä tai sitoutumista uskonnonharjoittamiseen. Buddhalaisuus vaikuttaa esimerkiksi terapeuttisena ja valmennuksellisenä menetelmänä suosittuna mindfulness-harjoituksen ja monien budolajien taustalla. Lisäksi buddhalaiseen perinteeseen liittyviä elementtejä voi kohdata toistuvasti elokuvissa, viihdeteollisuudessa ja sosiaalisessa mediassa. Näin muodostuneessa laajemmassa kuvassa buddhalaisuus koskettaa eri tavoin jo varsin huomattavaa joukkoa suomalaisia ja Suomessa asuvia ihmisiä.

Buddhalaisuus uskontona

Tiibetiläisen sanonnan mukaan joka laaksolla on oma kielensä ja joka opettajalla oma oppinsa. Sanonta kuvaa hyvin yksilöllisten ja paikallisten tulkintojen vaihtelua ja runsautta buddhalaisuuden piirissä. Yleisnimitys ”buddhalaisuus” onkin pääasiassa varhaisten eurooppalaisten kielen- ja kulttuurintutkijoiden luoma teoreettinen konstruktio, joka yhdistää abstraktiksi kokonaisuudeksi Gautama Buddhan (n. 400-luku eaa.) opetuksiin tavalla tai toisella palaavat lukemattomat uskomusten, arvojen, tekstien, käytäntöjen ja materiaalisen kulttuurin ilmentymät. Suureksi maailmanuskonnoksi määritelty perinne onkin selvärajainen kokonaisuus ainoastaan oppikirjojen ideaalityypeissä. Elävässä todellisuudessa buddhalaisuus hajaantuu lukemattomiin koulukuntiin ja sekoittuu erottamattomasti alueellisten uskomusten ja tapojen kanssa. Länsimaisessa käsitteistössä perinne liikkuu sujuvasti niin uskonnon, filosofian ja psykologian kuin esoterian, alkemian ja magiainkin alueilla ajasta, paikasta ja yksilöllisestä tulkinnasta riippuen. Noin 2500-vuotisen historiansa aikana buddhalainen perinne on levinnyt Intian alueelta ensin Etelä-

ja Itä-Aasiaan ja myöhemmin käytännössä koko maailmaan. Yhteensä buddhalaisuuden eri muodoilla arvioidaan olevan maailmanlaajuisesti 500–700 miljoonaa kannattajaa, joista alle kymmenen miljoonaa asuu Aasian ulkopuolella

Käsitykset Buddhasta¹ meditaatioharjoituksen ja oman kokemuksen myötä poikkeuksellisen valaistumisen saavuttaneena olentona ovat buddhalaisuuden ydintä, ja eri suuntaukset rakentuvat tavalla tai toisella Buddhan esimerkin mukaisen valaistumishanteen ympärille. Laajasti jaettuihin buddhalaisuuden perusteisiin voidaan lukea myös opetukset 1) neljästä jalosta totuudesta, 2) sielun kaltaisen pysyvän yksilöllisen minuuden puuttumisesta, 3) ilmiöiden vuorovaikutuksesta, pysymättömyydestä ja keskinäisriippuvuudesta, 4) anteliaisuudelle, myötätunnolle ja tarkkaavaisuudelle perustuvasta etiikasta sekä 5) monikerroksisesta kosmologiasta, jossa olennot kiertävät jälleensyntymien kiertokulussa toiminnan eettisyyteen sidotun *karman* periaatteiden ohjaamina. Opetusten tulkinnallinen vaihtelu on kuitenkin suurta.²

Buddhalaisen perinteen nykymuodot jaetaan yleensä *theravāda*-, *mahāyāna*- ja *vajrayāna*-suuntauksiin. Luostarielämän tärkeyttä korostava *theravāda* ('vanhimpien opetus') on varhainen koulukunta, jonka juuret ulottuvat ajanlaskun alkua edeltävään aikaan. Suuntauksen opillisena perustana toimii vanhin kokonaisuena säilynyt buddhalainen kanonisten tekstien kokoelma, paalinkielinen *Tipiṭaka* ('kolme koria'), ja se on hallitseva buddhalaisuuden muoto monissa Etelä- ja Kaakkois-Aasian maissa. *Mahāyāna*-traditio ('suuri kulkuneuvo') kehittyi uusien *sūtra*-tekstien, opillisten painotusten sekä elämäntapaa koskevien käsitysten myötä itsenäiseksi suuntaukseksi vähitellen noin 500-lukuun mennessä. Maantieteellisesti suuntaus on keskittynyt Itä-Aasian alueille Kiinaan, Japaniin, Vietnamiin ja Korean niemimaalle. Buddhalaisuuden kolmas päähaara *vajrayāna* ('timanttikulkuneuvo') muodostuu pääasiassa Tiibetin ja Himalajan alueen pohjoisesta buddhalaisuudesta. *Vajrayāna* erottaa laajemmasta *mahāyāna*-suuntauksesta erityisesti buddhalaisuuteen omaksutut esoteeriset tantratekstit ja -harjoitukset, jotka levisivät Intiassa 500–1000-luvuilla.

Euroopassa buddhalaisuutta koskeva tietämys levisi ja kasvoi nopeasti 1800-luvun loppupuolella siirtomaavaltoihin liittyvien kulttuuriyhteyksien, käsikirjoituslöytöjen, indoeurooppalaisen kielitieteen kehittymisen sekä vuonna 1875 perustetun Teosofisen seuran toiminnan myötä. Myös kristillisen yhtenäiskulttuurin hajoaminen sekä valistuksen ja romantiikan ihanteet tarjosivat otollista maaperää uusien eksoottisten mutta rationaalisuuteen vetoavien ajatusten vastaanottamiselle. Varhaisissa mielikuvissa buddhalaisuutta ei aina pidetty uskontona lainkaan vaan pikemminkin yhdistelmänä

¹ Buddha = herännyt

² Tarkemmin buddhalaisesta opista ja etiikasta ks. esim. Strong 2002.

etiikan teoriaa ja yksilöpsykologiaa, joka näyttäytyi sopusointuisena tieteellisen ajattelun kanssa. Nämä käsitykset muotoutuivat pääasiassa Euroopassa laadittujen tekstikäännösten pohjalta, mutta myös modernia buddhalaisuuden tulkintaa edustavilla aasialaisilla ajattelijoiden oli mielikuvien syntymisessä osansa. Sen sijaan eletyn buddhalaisuuden perinteiset kansanomaiset ja rituaaliset muodot jätettiin pitkään lähes kokonaan länsimaisen tarkastelun ulkopuolelle.

Buddhalaisuuden historia Suomessa

Buddhalaisten vaikutteiden esihistoria Suomen ja Skandinavian alueilla ulottuu todennäköisesti kauas viikinkien muodostamien kulttuurikontaktien aikaan, mistä kertoo Tukholman läheltä Helgö-saaren arkeologisissa kaivauksissa löydetty pronssinen Buddha-patsas noin 600-luvulta jaa. Myöhemmin 1700–1800-luvuilla Karjalan kannaksella toimi buddhalaisuutta harjoittaviin mongoliheimoihin kuuluneita kalmukkeja venäläisissä kasakkajoukoissa. Modernin uskontokäsityksen ja maailmanuskontoja koskevan käsitteistön nuorta ikää kuvastaa hyvin, ettei kalmukkien uskonharjoitukselle ollut 1800-luvun alun suomalaisissa lehtikirjoituksissa vielä ”pakanuutta” täsmällisempää termiä.

Laajemman suomalaisyleisön tietoisuuteen buddhalainen kulttuuriperinne tuli 1800–1900-lukujen vaihteessa osana laajempaa kansainvälistä kehitystä. Ensimmäinen Suomessa painettu buddhalaisuutta käsittelevä teksti oli ruotsalaisen teologin Nils Ignellsin artikkeli *Buddhaismen* vuodelta 1856, ja ensimmäinen suomalaisen kirjoittama kirja buddhalaisuudesta, Carl Robert Sederholmin *Buddha den upplyste och hans lära*, julkaistiin vuonna 1886. Teosofisen seuran perustajiin kuuluvan Henry S. Olcottin julkaisema kokoelma buddhalaisia opetuksia ilmestyi Pekka Ervastin suomentamana vuonna 1906 nimellä *Buddhalainen katkismus*, ja samoihin aikoihin pääasiassa theravāda-suuntauksen opetuksiin pohjautuvat buddhalaiset vaikutteet levisivät Teosofisen Seuran paikallisosastojen mukana moniin Suomen kaupunkeihin. Kiinnostus teosofiaan ja siihen liittyvään ajatteluun oli suurta esimerkiksi nousevan työväenliikkeen piirissä ja ajan merkittävien suomalaisten taiteilijoiden keskuudessa.

Suomen ensimmäinen rekisteröity buddhalainen yhteisö perustettiin vuonna 1947, jolloin Buddhismin ystävät – Buddhismens vänner ry sai alkunsa. Rekisteröitymistä edelsivät yhteisön kokoontumiset omana looshina osana Teosofisen Seuran toimintaa. Varhaisina vuosina yhdistys keskittyi etenkin esitelmien pitämiseen ja pääasiassa theravāda-buddhalaisten tekstien pohjalta käytyihin keskusteluihin, mutta myös pienet hartaushetket sekä Buddhan syntymän, kuoleman ja valaistumisen kunniaksi järjestettävän vuosittaisen vesak-juhlan viettäminen olivat osa toimintaa. Alkuaikoina yhdistyksessä oli aktiivisesti mukana muun muassa Suomen puolustusministerinä vuosina 1946–48 toiminut Yrjö Kallinen, jonka 1944 ilmestynyt kirja *Zen – idän sanoma valaistuksesta* oli aikanaan

ensimmäinen suomenkielinen esitys zen-buddhalaisuudesta. Buddhalaisuutta käsittelevien kirjojen ja tekstikäännösten julkaiseminen oli merkittävä osa yhdistyksen ensimmäisten vuosikymmenten julkista toimintaa, ja samalla kehitettiin eteenpäin myös suomenkielistä buddhalaista terminologiaa. Ajoittaisista hiljaiselon kausista huolimatta yhdistys toimii edelleen ja tunnetaan nykyään nimellä Bodhidharma ry. Nimenmuutos liittyy läheisesti zen-tradition ja käytännön harjoituksen painottumiseen yhdistyksen toiminnassa pitkäaikaisen puheenjohtajan ja hengellisen johtajan munkki Tae Hye sunimin (Mikael Niinimäki) johdolla.

Seuraava Suomessa toimintansa aloittanut buddhalainen yhteisö oli Länsimaisen buddhalaisen veljeskunnan ystävät, joka perustettiin vuonna 1973 ja rekisteröitiin yhdistykseksi 1978. Yhdistyksen muodostivat englantilaisen munkki Sangharakshitan suomalaiset oppilaat, ja yhteisö toimi tiiviissä yhteydessä kansainväliseen katto-organisaatioon Friends of Western Buddhist Order (FWBO). Uudessa yhteisössä toiminnan painopiste oli käytännön harjoituksessa, johon kuului meditaatiota, yhteisöllisiä juhlia, rituaaleja ja retriittejä. Myös julkaisutoimintaa harjoitettiin jo varhain. Suomen FWBO:n perustaminen voidaan nähdä osana buddhalaisuuden kansainvälisen leviämisen ”toista” aaltoa, joka liittyi 1970-luvulla kasvaneeseen kiinnostukseen Aasian uskontoperinteitä, joogaa ja meditaatiota kohtaan. Tämä koulukuntiin sitoutumaton ”yleisbuddhalainen” yhteisö on edelleen toiminnassa nimellä Buddhalainen yhteisö Triratna ry.

1980-luvun loppuun mennessä Suomeen oli perustettu yhteensä viisi buddhalaista yhteisöä: edellä mainittujen lisäksi japanilaiseen mahāyāna-suuntaukseen perustuva Soka Gakkai International Suomi (1975), erityisesti tiibetinbuddhalaisuudesta ammentava Buddhalainen Dharmakeskus (1980) sekä zen-harjoitukseen läheisesti liittyvä Zenshindojo (1987). Buddhalaisuus ei Suomessa kuitenkaan rajoittunut vain järjestäytyneiden yhteisöjen toimintaan. Esimerkiksi ensimmäiset tiibetinbuddhalaiset opettajat tekivät Suomen vierailunsa jo 1970-luvulla, ja Tiibetin hengellinen johtaja 14. dalai-lama Tenzin Gyatso vieraili maassamme ensimmäisen kerran 1988.

Sekä buddhalaisten ryhmien että buddhalaisuuden harjoittajien määrä on kasvanut Suomessa merkittävästi 2000-luvulla. Voidaankin puhua vuosituhannen vaihteen tienoilla alkaneesta buddhalaisuuden ”kolmannesta aallosta”, jota luonnehtii ryhmien ja harjoittajien määrän kasvun ohella buddhalaisen kulttuurikentän sirpaloituminen lukuisiin pieniin yhteisöihin. Harjoittajamäärän kasvuun ovat vaikuttaneet erityisesti Suomeen saapuneet buddhalaistaustaiset maahanmuuttajat sekä kantasuomalaisen väestön lisääntynyt kiinnostus buddhalaista ajattelua ja etenkin meditaatioharjoitusta kohtaan. Suurimmat buddhalaiset maahanmuuttajaryhmät ovat tulleet Thaimaasta ja Vietnamista, mutta myös Kambodzhasta, Japanista, Kiinasta, Myanmarista ja Sri Lankasta on saapunut buddhalaisia harjoittajia. Kantasuomalaisten buddhalaisuutta koskevan kiinnostuksen

kasvuun lienevät vaikuttaneet esimerkiksi buddhalaisen perinteen lähentyminen länsimaisen psykologian ja psykoterapian kanssa, sen myönteinen esilläolo elokuvissa ja viihdeteollisuudessa, sekä Aasian buddhalaisiin maihin kohdistuvien henkilökohtaisten kulttuurikontaktien yleistyminen matkustamisen, työtehtävien ja ihmissuhteiden myötä.

Suomen monimuotoinen buddhalainen kenttä

Buddhalaisuus nykypäivän Suomessa koostuu heterogeenisestä yhteisöjen ja harjoittajien joukosta, joka keskittyy maantieteellisesti pääasiassa kaupunkeihin ja ennen kaikkea pääkaupunkiseudulle. Suomen buddhalaista kenttää koskevan yleiskuvan luomisessa on hyödyllistä huomioida yhteisöjen erilaiset järjestäytymisen asteet, koulukuntien ja suuntausten moninaisuus sekä erot maahanmuuttajaryhmien ympärille muodostuneiden buddhalaisten yhteisöjen ja kantasuomalaisten perustamien ryhmien välillä.

Suomessa toimii tällä hetkellä yli 40 buddhalaista ryhmää, jotka voidaan jakaa buddhalaisiin uskonnollisiin yhdyskuntiin, rekisteröityneisiin buddhalaisiin yhdistyksiin ja rekisteröimättömiin meditaatio- ja opintopiireihin. Selvästi eniten 2000-luvulla on kasvanut tiibetinbuddhalaisten yhteisöjen määrä, mutta myös zen-buddhalaisten ryhmien lukumäärä on moninkertaistunut. Molemmat suuntauksista ovat suosittuja erityisesti kantasuomalaisen väestön keskuudessa. Sekä yhteisöjen lukumäärän voimakas kasvu että zen-perinteen ja tiibetinbuddhalaisuuden painottuminen ryhmien lukumäärässä muistuttavat yleisiä eurooppalaisia kehityskulkuja, joskin yhteisöjä on meillä perustettu monia muita Euroopan maita myöhemmin ja pienemmällä volyymillä.

Vuosituhanneen vaihteen jälkeiselle kehitykselle on ollut ominaista myös yhteisöjen rekisteröityminen uskonnollisiksi yhdyskunniksi enenevässä määrin. Ensimmäisenä rekisteröityi Buddhalainen Dharmakeskus vuonna 1998, ja tähän mennessä sen esimerkkiä on seurannut yksitoista muuta buddhalaista yhdyskuntaa. Samalla yhdyskuntien yhteenlaskettu jäsenmäärä on moninkertaistunut – vuonna 2000 jäseniä oli 26 ja vuonna 2015 jo 956. Jäsenistä kaksi kolmasosaa kuuluu Suomen vietnamlaisien buddhalaisten yhdyskuntaan.³ Rekisteröityjä buddhalaisia yhdistyksiä toimii tällä hetkellä parisen kymmentä, ja niihin arvioidaan kuuluvan yhteensä alle 2 000 jäsentä. Suurin yhdistys on Finnish-Thai Buddhist Association ry noin 1 100 jäsenellään. Kaikista rekisteröidyistä yhteisöistä vain kuusi on maahanmuuttajien perustamia, mutta jäsenmääriltään ne edustavat Suomen buddhalaisten suurta enemmistöä. Erilaisia rekisteröimättömiä, epävirallisia harjoitusryhmiä ja opintopiirejä on Suomessa toistakymmentä ja niiden toimintaan voi arvioida osallistuvan säännöllisesti noin 100–200 ihmistä.

³ Tilastokeskus.

Tilastot uskonnollisten yhdyskuntien jäsenyyksistä ja rekisteröidystä uskontoon ”kuulumisesta” tarjoavat kiinnostavaa ja tarpeellista tietoa buddhalaisuuden järjestäytymisestä tämän päivän Suomessa. Ne eivät kuitenkaan tavoita lähellekään kaikkia itsensä buddhalaisiksi identifioivia. Vaikuttaa siltä, että etenkin maahanmuuttajataustaiset buddhalaiset kokevat liittymisen rekisteröityihin yhteisöihin itselleen vieraaksi tai tarpeettomaksi. Tilastokeskuksen mukaan buddhalaistaustaisista maahanmuuttajista vain muutama prosentti kuuluu buddhalaisiin yhdyskuntiin ja suuri osa kirjautuu kokonaan uskontokuntiin kuulumattomiksi. Tutkija Tuomas Martikainen arvioi Suomessa asuvien maahanmuuttajataustaisten buddhalaisten kokonaismääräksi noin 9 000 harjoittajaa vuonna 2009. Varovaisiin arvioihin perustuva luku on noin kymmenen kertaa suurempi kuin kaikkiin buddhalaisiin yhdyskuntiin vuonna 2015 kuuluvat yhteensä.

Maahanmuuttajien ohella myös kantasuomalaisessa väestössä on vaikeasti arvioitava joukko ihmisiä, jotka mieltävät itsensä buddhalaisiksi mutta jotka eivät kuulu buddhalaisiin yhteisöihin tai osallistu säännöllisesti minkään yksittäisen ryhmän toimintaan. Vaikka buddhalaisten yhteisöjen jäsenmäärästä voidaan siis esittää melko tarkkoja laskelmia, on buddhalaisten kokonaismäärän arvioiminen huomattavan hankalaa. Ottaen huomioon buddhalaisilta alueilta tulevan maahanmuuton jatkuvan kasvun voidaan kuitenkin arvioida Suomessa asuvan jo yli 10 000 buddhalaisuuden harjoittajaa, kun perusteena on buddhalainen itseidentiteetti rekisteröityjen jäsenyyksien sijaan.

Koulukuntien ja opetuslinjojen näkökulmasta tarkasteltuna Suomen buddhalainen kenttä on muiden länsimaiden tapaan moninainen, ja edustettuina ovat kaikki kolme buddhalaisuuden pääsuuntausta – theravāda, mahāyāna ja vajrayāna. Tämä yleinen luokittelu ei kuitenkaan vangitse perinteen koko kirjoa Suomessa. Esimerkiksi maahanmuuttajat edustavat usein ennen kaikkea lähtömaansa alueellista buddhalaisuuden tulkintaa, jossa monenlaiset kulttuuriset erityispiirteet yhdistyvät harjoitukseen. Lisäksi jokaisen pääsuuntauksen sisällä vaikuttaa lukuisia toisistaan poikkeavia koulukuntia, alasuuntauksia ja perimyslinjoja. Samaan aikaan osa Suomessa toimivista yhteisöistä ei sitoudu yhteen tai yhteenkään olemassa olevaan traditioon vaan saattaa korostaa esimerkiksi ”yleisbuddhalaista” tai uskonnon tunnusmerkeistä riisuttua ”sekulaaria” tulkintaa opista ja harjoituksesta.

Buddhalaisten elämäntapojen yksilöllisiä ja yhteisöllisiä piirteitä

Laajasti jaetun ideaalimallin tasolla buddhalainen harjoittaa uskontoaan vapautuakseen kärsimystä aiheuttavista tietämättömyydestä, ahneudesta ja vihasta sekä saattaakseen itsensä ja toiset tuntevat olennot valaistumisen tilaan. Keskeistä valaistumisideaalin tavoittelussa on viisauden ja ymmärryksen kehittäminen, meditaatioharjoitukset ja suotuisten mielentilojen kultivoiminen sekä hyveellinen eettinen elämäntapa.

Käytännössä buddhalaista elämäntapaa on perinteisesti leimannut buddhalaisen yhteisön jakautuminen luostari- ja maallikkoharjoittajiin, joiden välistä eroa on ajasta, paikasta ja buddhalaisuuden suuntauksesta riippuen voitu joko korostaa tai vähöksyä. Maallikkojen uskonnonharjoitus on usein tähdännyt erityisesti hengellisen ansion keräämiseen, minkä vuoksi eettinen elämä, yhteisölliset rituaalit ja uskonnolliset juhlat ovat olleet harjoituksen keskiössä. Tekstien opiskelu ja muodolliset meditaatiotekniikat taas ovat liittyneet pääasiassa luostariharjoitukseen, jonka on katsottu mahdollistavan perimmäisten uskonnollisten päämäärien vaatiman omistautumisen. Munkkien, nunnien ja maallikoiden välisten erojen lisäksi traditionaalista buddhalaista elämäntapaa on aina määrittänyt myös harjoitettava perinnesuuntaus ja paikallinen sosiokulttuurinen konteksti.

Myös Suomessa buddhalainen elämäntapa saa erilaisia ilmaisumuotoja yksilön vihkiytymis- tai sitoutumisasteesta, harjoitettavasta traditiosta, etnisestä taustasta ja yksilöstä riippuen. Yleistäen voidaan sanoa, että psykologiseen eheyteen ja yksilön hyvinvointiin liittyvät elementit ja tieteellisen maailmankuvan kanssa yhteneväiset tulkinnat korostuvat länsimaisten buddhalaisten harjoituksessa. Maahanmuuttajataustaisissa yhteisöissä taas lähtömaan kulttuuriin liittyvillä elementeillä, kuten paikallisilla tavoilla ja uskomusjärjestelmillä sekä vuodenvaihtoon ja elämänvaiheisiin liittyvillä rituaaleilla, on tärkeä osa maailmankuvassa ja elämäntavassa. ”Etnistä” buddhalaisuutta edustavissa yhteisöissä myös luostarivihkimykseen ja sukupuoleen perustuvat luokittelut säätelevät usein enemmän jäsenten toimintaa ja hierarkkisia suhteita.

Vaikka Aasian buddhalaisissa maissa luostari-instituutio on uskonnollisen elämän kulmakivi, Suomessa munkkeja ja nunnia on vain muutamia. Buddhalaisen tradition ylläpito ja välittäminen Suomessa ovat siis ennen kaikkea maallikkobuddhalaisten käsissä. Luostarivihityistä suurin osa toimii maahanmuuttajaryhmien perustamisessa temppeleissä, joita on ainakin thaimaalaisilla, vietnamilaisilla ja burmalaisilla yhteisöillä. Myös monilla kantasuomalaisilla yhteisöillä on omia harjoitukseen pyhitettyjä keskuksia ja tavoitteita saada Suomeen pysyvä, luostarivihitty tai muuten tunnustettu opettaja johtamaan keskustusten toimintaa. Tunnustetun opettajan läsnäolo on tärkeää, koska se mahdollistaa erilaisten siirtymäriittien, kuten nimenannon, avioliittoon siunaamisen ja hautajaisten toimittamisen buddhalaisittain. Toistaiseksi ulkomailta tulleet, Suomessa pysyvästi asuvat buddhalaiset opettajat ovat kuitenkin olleet melko harvinaisia, mistä syystä esimerkiksi kuoleman yhteydessä kukin yhteisö hoitaa kuolevan saatto- tai muistotilaisuudet omien käytäntöjensä ja mahdollisuuksiensa mukaisesti. Vaikka buddhalaisuudessa polttohautaus on tavallisin, hautauskäytännöt vaihtelevat huomattavasti vainajan ja lähiomaisten toiveista ja traditiosta riippuen.

Aasian buddhalaisissa yhteiskunnissa meditaatioharjoitus on perinteisesti ollut luostarielämään tai vain erityiset vihkimykset saaneille maallikoille kuuluvaa. Käytäntö alkoi murentua 1900-luvun alussa buddhalaisen perinteen reformaation ja modernin uudelleen tulkinnan myötä. Tuolloin meditaatioharjoitus levisi Etelä- ja Itä-Aasiassa varsinkin kaupungissa asuvien koulutettujen maallikoiden keskuudessa. Meditaatioharjoitusten yleistymisen ohella reformaatioon liittyi rituaalien karsiminen, harjoituksen ”maailmallisten” hyötyjen korostaminen sekä pyrkimykset rationaalisiiin, tieteellisen maailmankuvan mukaisiin tulkintoihin. Länsimaiset harjoittajat ovat pitkälti tämän ”buddhalaisen modernismin” lapsia, ja heille meditaatio onkin buddhalaisten oppien opiskelun ohella keskeisimpiä harjoituksen muotoja. Meditaation muodot ja painotukset elämäntavan kokonaisuudessa vaihtelevat kuitenkin suuresti buddhalaisesta traditiosta toiseen. Esimerkiksi zen-yhteisöissä meditaatio usein korostuu tärkeimpänä harjoitusmuotona, kun taas vaikkapa tiibetinbuddhalaisissa keskuksissa erilaiset rituaalit ja seremoniat ovat meditaation ohella huomattavan tärkeitä.

Vaikka monille buddhalaisuus merkitsee ennen kaikkea omakohtaista harjoitusta, kaikki buddhalaiset ryhmät järjestävät myös yhteisöllistä toimintaa. Laajasti jaettuja, tyypillisiä toimintamuotoja ovat yhteiset opintopiirit, meditaatioistunnot, retriitit, pyhiinvaellusmatkat sekä uskonnolliset juhlat ja seremoniat, joissa resitoidaan buddhalaisia tekstejä. Monien keskusten järjestämät ulkomaisten opettajien vierailut ovat suosittuja ja tavoittavat ihmisiä myös yhteisöjen ulkopuolelta. Samalla internet on tehnyt mahdolliseksi tunnettujen opettajien opetuspuheiden seuraamisen reaaliaikaisesti ympäri maailman omasta kodista käsin. Myös lapsille on alettu järjestää enenevästi aktiviteetteja. Esimerkiksi vietnamilaiseen zen-buddhalaisuuteen pohjautuva Valkoinen Lumme ry toteuttaa lasten retriittitoimintaa, ja ainakin tiibetinbuddhalainen Lochen Jangchub Tsemo -yhdyksunta ylläpitää 5–12-vuotiaille lapsille suunnattua buddhalaista kerhoa. Lasten uskonnollisessa kasvatuksessa on kuitenkin suurta perhekohtaista vaihtelua.

Buddhalaiseen vuodenkiertoon ja siirtymäriitteihin liittyvät juhlat ovat usein erityisen tärkeitä maahanmuuttajataustaisille harjoittajille, jotka haluavat ylläpitää kulttuurisia perinteitään Suomessa. Uskonnollisten seremonioiden ohella buddhalaisiin juhliin kuuluu usein yhteisruokailua ja erilaisia esityksiä, joissa alueelliset kulttuuriset elementit korostuvat. Myös monissa kantasuomalaisten yhteisöissä vietetään tärkeimpiä buddhalaisia juhlapäiviä, kuten vesak-juhlaa tai edesmenneiden muistamiseen liittyvää ullambana-juhlaa. Tiibetinbuddhalaisille yhteisöille varsinkin tiibetiläisen uuden vuoden viettäminen on tärkeää harjoittajien kulttuurisesta taustasta riippumatta.

Vaikka elämäntapaa ohjaavat anteliaisuuden ihanteet rajoittuvat usein omalle yhteisölle ja opettajille tehtäviin lahjoituksiin, on monissa yhteisöissä runsaasti ulospäin suuntautuvaa hyväntekeväisyystoimintaa. Hyväntekeväisyys on konkreettinen tapa toteuttaa

anteliaisuuden ja myötätunnon ihanteita. Sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen ja ympäristökysymyksiin kantaaottava yhteiskunnallisesti aktiivinen buddhalaisuus vaikuttaa olevan myös kasvussa. Suomessa asuvat buddhalaiset ovat korostaneet haluavansa tuoda buddhalaisia arvoja rakastavasta ystävällisyydestä ja myötätunnosta oman toimintansa kautta erityisesti työelämään.

Buddhalaisuus suomalaisessa yhteiskunnassa

Buddhalaisuuden julkikuva maassamme on aina ollut enimmäkseen positiivinen tai neutraali. Positiiviset mielikuvat pohjautuvat käsityksiin buddhalaisuudesta rauhanomaisena maailmankatsomuksena, vaikka myös buddhalaisten joukosta voidaan löytää esimerkiksi nationalismista kumpuavaa väkivaltaisuutta ja fundamentalismia. Buddhalaiset eivät kuitenkaan ole pyrkineet levittämään oppejaan sotaretkin, ja uskontoperinteen perusasennetta ympäröivään yhteiskuntaan voidaan pitää suvaitsevaisena ja sopeutuvaisena. Myös media ja viihdeteollisuus ovat olleet luomassa kuvaa yhtäältä eksoottisesta ja ”idän viisautta” edustavasta, toisaalta melko harmittomasta ja helposti lähestyttävästä buddhalaisuudesta.

Täysin rauhassa Suomen buddhalaiset eivät kuitenkaan ole saaneet olla. Esimerkiksi Turun vietnamilaisen yhteisön temppeliprojekti kohtasi rakennusvaiheessa runsaasti ilkeävaltaa, kuten tuhopolttoyriytyksiä. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että kielteiset ilmaukset ovat kohdistuneet paremminkin maahanmuuttajataustaisten buddhalaisten etniseen taustaan kuin heidän buddhalaiseen uskontoonsa. Ilkivallan seurauksena yhteisö sai myös huomattavasti tukea sekä perinteisessä että sosiaalisessa mediassa.

Buddhalaisuuden positiivinen maine liittyy myös sen marginaaliseen ja melko näkymättömään asemaan yhteiskunnassamme. Monen suomalaisen käsitykset buddhalaisuudesta rajoittuvat paremminkin mielikuviin meditaatioasennossa istuvista munkeista ja sosiaalisessa mediassa kiertäviin kirjaviin ”buddha-sitaatteihin” kuin tosiasiallisiin kohtaamisiin buddhalaisten ja buddhalaisuuden kanssa. Näin on huolimatta siitä, että esimerkiksi buddhalaisen kirjallisuuden julkaisutoiminta on Suomessa aktiivista, Dalai-laman Suomen-vierailut ovat koonneet yhteen monituhattapäisiä yleisöjä ja buddhalaisuudesta vaikutteita saaneet terapeuttiset harjoitukset ja erilaiset kamppailulajit ovat Suomessakin suosittuja. Buddhalaiset yhteisöt tekevät myös kouluvierailuja, järjestävät avoimien ovien päiviä ja tiedottavat aktiivisesti tilaisuuksistaan sosiaalisessa mediassa.

Buddhalaisuus vaikuttaa kuitenkin olevan vähitellen vakiinnuttamassa paikkaansa tunnustettuna ja aktiivisena toimijana Suomen uskonnollisella ja yhteiskunnallisella kentällä. Yhteiskunnan toimesta Suomen buddhalaiset huomioidaan jatkuvasti paremmin

esimerkiksi terveydenhuollon ohjeistuksissa, ja herkkyys tunnistaa buddhalaiseen maailmankuvaan liittyviä hoidon mahdollisia erityispiirteitä on kasvanut. Kouluopetuksessa on havaittavissa buddhalaisen uskonnon opetukseen osallistuvan oppilasmäärän kasvu pääkaupunkiseudulla läpi 2000-luvun. Kasvuun on vastattu laatimalla vuonna 2006 peruskouluun ja lukioon opetussuunnitelman perusteet buddhalaisen uskonnon opetukselle sekä kehittämällä buddhalaisen uskonnon opettajankoulutusta. Toimenpiteet ovat osa laajempaa katsomusopetuksen ja pienryhmäisten uskontojen opetuksen kehittämistyötä.

Syy buddhalaisuuden vähäiseen yhteiskunnalliseen näkyvyyteen lienee myös se, etteivät buddhalaiset ole perinteisesti nousseet vaatimaan erityisoikeuksia uskonnolleen. Viime vuosina kuitenkin myös buddhalaiset itse ovat enenevässä määrin nostaneet esiin kysymyksen uskontonsa asemasta suomalaisessa yhteiskunnassa. Vuonna 2009 joukko maahanmuuttaja- ja kantasuomalaistaustaisia buddhalaisia yhteisöjä perusti Suomen Buddhalaisen Unionin, SBU ry:n, Suomen buddhalaisten järjestöjen edustajaksi ja yhteistyöjärjestöksi. SBU:n tavoitteeksi kirjattiin pyrkimys edistää ja ylläpitää buddhalaisia arvoja ja buddhalaisuuden harjoitusta sekä pyrkimys toimia maailmankatsomusten välisen yhteistyön ja suvaitsevuuden hyväksi. Tärkeitä tavoitteita ovat myös buddhalaisuuden tunnetuksi tekeminen Suomessa ja buddhalaisuuden harjoittamiseen liittyvän eriarvoisuuden poistaminen.

SBU:n toiminta suuntautuu yhteiskunnan eri osa-alueille, erityisesti kouluihin ja terveydenhuoltoon, joiden toivotaan ottavan paremmin huomioon buddhalaisten uskonnolliset tarpeet. Yksi hankkeista on ollut saattohoitoon liittyvä yhteistyöprojekti, jolla pyritään takaamaan buddhalaisen maailmankuvan mukainen hyvä kuolema. Suomen lainsäädäntö ja sairaaloiden käytännöt eivät aina mahdollista kuoleman kohtaamista ja kuolevien käsittelyä niin häiriöttömästi ja rauhallisesti kuin buddhalaisuuden mukaan olisi ihanteellista. Kouluopetuksen saralla SBU on ollut mukana työryhmässä, joka laati opetusministeriölle perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (OPS 2016) buddhalaisen uskonnon osalta. Lisäksi käynnissä on laaja sanakirjahanke, joka pyrkii buddhalaisen termistön yhdenmukaistamiseen ja vakiinnuttamiseen Suomessa.

Buddhalaisen ekumenian nimissä avattiin vuonna 2008 Helsinkiin interbuddhalainen keskus Sampo, jonka tiloissa kokoontuu useiden perimyslinjojen ja koulukuntien ryhmiä sekä yhteisbuddhalaisia aamumeditaatioita. SBU:n edustajat ovat osallistuneet myös moniin uskontojen välistä dialogia edistäviin tilaisuuksiin ja hankkeisiin. Esimerkkeinä mainittakoon erilaiset seminaarit ja paneelikeskustelut, YK:n uskontojen ja katsomusten välisen yhteisymmärryksen viikko sekä koululaisille suunnattu, eri uskontojen ja kulttuurien juhlista kertova juhlakalenteri. Pyrkimys uskontodialogiin ei kuitenkaan rajoitu vain SBU:n toimintaan, vaan myös eri yhteisöt ovat toteuttaneet kanssakäymistä

ruohonjuuritasolla. Tästä esimerkkinä voidaan mainita keväällä 2017 Espanjassa järjestettävä uskontojen välinen retriitti, jossa ohjaajina toimivat sisar Hannele Ekumeenisesta ja Uskontojenvälisestä Karmeliittayhteisöstä ja buddhalainen nunna Ani Sherab. Voidaan kuitenkin todeta, että vaikka kiinnostus uskontojen välistä ekumeniaa kohtaan on olemassa, puutteelliset taloudelliset ja henkilöstöön liittyvät resurssit usein rajoittavat buddhalaisten yhteisöjen osallistumista.

Huolimatta siitä, ettei SBU edusta tiettyä buddhalaista koulukuntaa tai ota puolueellista kantaa esimerkiksi opillisiin eroihin, siihen kuuluu tänä päivänä vain yhdeksän jäsenjärjestöä. Kaikki yhteisöt eivät välttämättä näe tarvetta yhteiskunnalliseen osallistumiseen, ja jotkut kääntyvät myös maallisemmissä asioissa omaksi koetun uskonnollisen auktoriteettinsa puoleen. Monet ryhmät myös vasta vakauttavat toimintaansa. Kuitenkin jo nykyisessä muodossaan SBU:n kaltaisen yhteisen buddhalaisen äänitorven luominen osoittaa, että monet Suomen buddhalaiset tahtovat enenevässä määrin osallistua buddhalaisuuden asiaa edistävään yhteiskunnalliseen päätöksentekoon ja uskontojen vuoropuheluun Suomessa.

Lopuksi: Buddhalaisuuden suomalaiset kasvot

Buddhalaisuuden kyky elää rinnakkain paikallisten kulttuuriperinteiden kanssa tai sisällyttää ne itseensä on aina ollut tärkeä tekijä sen historiallisessa leviämisessä. Säkeiden ajoittainen resitoiminen kalevalamitalla Triratna-yhteisön buddhalaisissa seremonioissa tai saunan lauteilla tapahtuvan hiljentymisen liittäminen suomalaiseen zen-harjoitukseen ovat kiinnostavia esimerkkejä kulttuurien vuorovaikutuksesta ja elävän uskonnollisuuden loputtomista variaatioista. Laajemmassa tarkastelussa buddhalaisuuden suomalaiset kasvot liittyvät kuitenkin yleisempiin kehityskulkuihin. Niistä merkittävimpänä voidaan nähdä buddhalaisten yhteisöjen kasvava järjestäytyminen, johon suomalaisessa yhteiskunnassa toimiminen väistämättä ohjaa. Ilman yhdistyksiksi ja uskonnollisiksi yhdyskunniksi rekisteröitymistä sekä yhteisten etujärjestöjen muodostamista Suomen buddhalaiset jäisivät helposti vaille näkyvyyttä ja vaikutusmahdollisuuksia. Jäsenyys rekisteröidyissä yhdyskunnissa on myös yksilötasolla merkittävää, koska suomalainen lainsäädäntö korostaa henkilökohtaisen vakaumuksen sijaan rekisteröitynyttä jäsenyyttä uskonnollisen suuntautumisen määrittelijänä. Esimerkiksi buddhalaisen uskonnon opetusryhmän toteutuminen peruskoulussa tai lukiossa edellyttää vähintään kolmen, nimenomaan rekisteröityyn buddhalaiseen yhdyskuntaan kuuluvan, oppilaan tai vanhemman vaatimusta opetuksen järjestäjälle.

Vaikka Suomen ensimmäinen buddhalainen yhdistys täyttää jo 70 vuotta, on buddhalaisuus maassamme vielä nuorta ja kenttä monin tavoin vasta muotoutumassa. Nähtäväksi jää, johtaako buddhalaiseen filosofiaan ja psykologiaan liittyvä laaja kiinnostus vähitellen myös

buddhalaisten yhteisöjen jäsenmäärien kasvuun. Maahanmuuttajataustaiset yhteisöt ovat todennäköisesti myös monien muutosten edessä, kun yhteisöt perustanut ensimmäinen sukupolvi väistyy ja suomalaisen yhteiskunnan ja koulutusjärjestelmän piirissä kasvaneet sukupolvet nousevat yhteisöjen kantaviksi voimiksi. Tässä prosessissa erottelut ”kantasuomalaisten” ja ”maahanmuuttajataustaisten” yhteisöjen ja harjoittajien välillä varmasti hämärtyvät ja menettävät merkitystään.

Etenkin pääkaupunkiseudulla erilaiset yhteisöt toimivat nykyään lähekkäin vain kilometrien säteellä toisistaan. Tämän kaltainen useiden eri buddhalaisten traditioiden rinnakkaiselo on pitkälti moderni länsimainen ilmiö ja lähes tuntematon Aasian buddhalaisissa maissa. Aika näyttää, millä tavoin se vaikuttaa jaetun ”buddhalaisen” identiteetin ja suuntausten välisen ekumeenisen vuoropuhelun lisääntymiseen. Selvää kuitenkin on, että lisätäkseen yhteiskunnallista vaikuttavuuttaan edustuksellisen demokratian perustalle rakentuvassa Suomessa buddhalaisuuden harjoittajat tulevat tarvitsemaan voimiensa yhdistämistä etnistä taustaa, opin tulkintaa tai elämäntapaa koskevista eroavaisuuksistaan huolimatta.

Kirjallisuus:

Gothóni, René

1981 *Buddhismen i Finland. – Aktuella religiösa rörelser i Finland. Ajankohtaisia uskonnollisia liikkeitä Suomessa.* Toim. Nils G. Holm. 133–166. Åbo: Åbo Akademi.

Harvey, Peter

2013 *An Introduction to Buddhism: teachings, history and practices.* Cambridge: Cambridge University Press.

Lê Thị, Thanh Linh

2013 *Buddhist Path – Vietnamese, Thai, and Burmese Buddhists in Finland.* Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Lönnroth, Sabina

2006 *Finländsk vajrayana-buddhism: en hermeneutisk världsbildsanalys av utövarnas åskådning.* Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Prebish, Charles S. & Baumann, Martin (toim.)

2002 *Westward Dharma: Buddhism beyond Asia.* Berkeley: University of California Press.

Sillfors, Mikko

2008 *Länsimainen buddhalaisuus yksilön ja yhteiskunnan muuttajana: tapaustutkimus Friends of the Western Buddhist Order -liikkeen veljeskunnasta*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Soutamo, Saara

2007 *Henkisyyttä ja karismaa: Dalai laman suosio suomalaisten kuulijoiden näkökulmasta*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto.

Strong, John S.

2002 *Buddhan elämä ja teot*. Helsinki: Art House.